

Hyvä seminaariyleisö,

minulla on ilo avata tämä Elintarviketalouden laatutietojärjestelmäverkoston seminaari. Ensimmäinen vastaava seminaari pidettiin vuonna 2002. Aikaa siitä on kulunut paljon, ja paljon työtäkin on tehty. Nyt on aika miettiä, mitä tähän mennessä on saavutettu ja mitä jatkossa tulisi tehdä.

Pelloilta pöytään vievä läpinäkyvä, jäljitettävä sekä osaava ja kilpailukykyinen ruokaketju on maa- ja metsätalousministeriön toiminnan keskeinen painopistealue. Se on myös varmasti tämän seminaarin osallistujien tavoite. Suomalaisen ruuan tuotannon tulevaisuus riippuu kaikkein eniten suomalaisten kuluttajien luottamuksesta omaan ruokaamme. Tuotanto-olosuhteistamme johtuen emme kykene kilpailemaan dumpatuilla hinnoilla bulkkiruuan markkinoilla. Toimiva ja turvallinen ruokaketju on mahdollisuutemme globaaleilla elintarvikemarkkinoilla. Se antaa myös tilaa ja mahdollisuuksia uusille innovaatioille. Ruokaketjun kilpailukyky on elintärkeää suomalaiselle elintarvikeklusterille, nyt ja tulevaisuudessa. Meillä voisi olla mahdollisuuksia esimerkiksi terveysvaikutteisten elintarvikkeiden viennissä.

Elintarviketalous on jatkuvassa muutoksessa. Kehitys etenee pitkin harppauksin ja siinä kehityksessä on kaikkien toimijoiden pysyttävä mukana. Ruuan laatu perustuu ruokaturvallisuuteen, josta ei voida eikä pidä tinkiä. Kokonaisvaltainen ”pelloilta pöytään” tai ”vedestä vadille” -ketjuajattelu lisää ruokaturvallisuutta. Tämä tuo myös haasteita jokaiselle ketjun toimijalle.

Elintarvikeketjun laatustrategia sisältää eri tuotantosuunnille laaditut kansalliset tuotantotapaohjeet. Ohjeistukset keskittyvät pääsääntöisesti alkutuotantoon eli raaka-aineiden tuotantotapoihin. Maatalouden rooli onkin merkittävä monissa kansallisissa vahvuustekijöissä. Kuluttajia kiinnostavia vahvuuksia on kuitenkin ruokaketjun kaikissa osissa, erityisesti teollisuudessa. Kiristyvät vaatimukset, jäljitettävyys ja riskinarviointiin perustuva valvonta lisäävät toimijoiden ja viranomaisten tiedontarvetta. Tietoa syntyy suunnattomia määriä, mutta se on hajallaan. Tämä vaikeuttaa kokonaiskuvan

muodostamista. Nämä hajallaan olevat tiedot on kyettävä paremmin analysoimaan ja hyödyntämään. Juuri tähän pyritään elintarviketalouden laatutietojärjestelmäverkoston kehittämisohjelmalla. Työssä tarvitaan kaikkien ketjun toimijoiden yhteistä tahtoa ja yhteistyötä.

Meillä on strategisen suunnittelun, johtamisen, ideoiden ja tulosten keräämiseen ja analysointiin perustuvaa, vahvan osaamisen tuomaa, kilpailukykyä. Se kuitenkin edellyttää toimintojen kokonaisuuden hallintaa, osaamisen kehittämistä ja prosessien hallintaa. Ajattelutapa on tuttu elintarvikealan suuremmille toimijoille, mutta sen tulisi olla arkipäivää ihan kaikille. Prosessien pitää olla kunnossa niin yksittäisessä yrityksessä kuin koko ruokaketjussa.

Ruokaturvallisuus on suomalaisen elintarviketalouden selkeä vahvuus. Ruokaturvallisuus voidaankin käsittää ympäristöä säästävänä ja tuotantoeläinten kannalta eettisenä tuotantotapana sekä ruokana, josta ei aiheudu terveysriskejä. Kuluttajat voidaan vakuuttaa ruokaturvallisuudesta tosiasioihin pohjautuvalla viestinnällä. Ruokaturvallisuus vaikuttaa paljon jokapäiväisiin ostopäätöksiin. Tarvitaan luotettavaa tietoa ruokaturvallisuudesta. Ja sitä tietoa on myös osattava käyttää oikein viestinnässä! Suomessa ruokaa mainostetaan yli 150 miljoonan euron vuosibudjetilla. Tämä on puhtaasti hintapainotteista markkinointia. Tavoitteenani on, että tämä viestintä voisi jatkossa olla luotettavan tiedon jakamista suomalaisen ruuan vahvuuksista.

Hyvät kuulijat,

miten sitten parannetaan ruokaketjun toimivuutta ja kilpailukykyä? Miten saavutetaan ja säilytetään kuluttajien luottamus suomalaiseen ruokaan? Yksi hyvä keino on laatuketjuhankkeet. Maa- ja metsätalousministeriö on tehnyt vuosikymmenten ajan työtä elintarviketalouden edistämiseksi. Työ aloitettiin tutkimuksen, neuvonnan ja menekinedistämisen sekä tukipolitiikan keinoin. Viimeisen kymmenen vuoden ajan olemme koordinoineet ja rahoittaneet elintarviketalouden kansallista laatustrategiaa. Laatustrategia kattaa koko ruokaketjun – tuottajasta kuluttajaan. Sillä halutaan vahvistaa kotimaisen elintarviketalouden kilpailukykyä ja kilpailuetua, joka perustuu kuluttajan luottamukseen. Strategialla vahvistetaan myös yhteiskuntavastuullista toimintatapaa, joka ottaa huomioon ympäristölliset, sosiaaliset ja taloudelliset näkökulmat. Tämä yhteistyö on

ainutlaatuisista näin laajana. Pohjoismainen ruokaprojekti "Ny Nordisk Mat" on paljon kapea-alaisempi, koska siitä puuttuu kokonaan kaupanalan edustus.

Vuosittain maa- ja metsätalousministeriö on avustanut noin kahtakymmentä laatuketjuhanketta. Tänä vuonna jaossa oli miljoonan euron potti. Rahoista noin puolet suunnattiin kuluttajien luottamusta vahvistaviin viestintä- ja kehityshankkeisiin.

Selkeä käsitys laatutietojen nykytilasta ja tietojärjestelmien kehittämistarpeista helpottaa tietojärjestelmiin liittyvien hankkeiden ja hankehakemusten arviointia ja kehitystä vaativien osa-alueiden tunnistamista. Tämä on erittäin tärkeää, jotta aina niin rajalliset resurssit voidaan kohdentaa Laatustrategian kannalta keskeisimpiin asioihin.

Laatu- ja omavalvontajärjestelmiä sekä niitä tukevia elintarviketalouden laatutietojärjestelmähankkeita on tuettu useita. Omavalvonta on itsessään tehokas ja yksinkertainen keino varmistaa elintarvikkeiden laatu ja turvallisuus. Tieto- ja viestintäteknikkaa tulisi myös hyödyntää mahdollisimman tehokkaasti. Tietojärjestelmät auttavat uusien ja nykyistä kustannustehokkaampien toimintatapojen kehittämistä ja omaksumista. Keskeistä on myös alan tuottavuuden parantaminen sekä yhteistyön ja verkostoitumisen tehostaminen.

Tietojärjestelmien on oltava yhteensopivia ja tiedon on siirryttävä luotettavasti eri toimijoiden välillä. Järjestelmät on rakennettava niin, että ne ymmärtävät toisiaan eikä tietojen välityksessä tietoa katoa bittiavaruuteen. Elintarviketalouden laatutietojärjestelmäverkoston kehittämishojelman (ELATI) avulla pyritään juuri tähän tavoitteeseen. Tieto- ja viestintäteknikan hyödyntäminen edellyttää, että osapuolten toimintatavat ovat riittävän yhtenäiset ja vakiintuneet.

Laatutietojärjestelmäverkosto oli osa edellisen hallituksen tietoyhteiskuntapolitiikkaohjelmaa. Vuosina 2004–2006 ohjelmaa rahoitettiin laatustrategian varoista lähes 600 000 eurolla. Valtiolta tuleva rahoitus ei kuitenkaan yksin ole riittänyt näin mittavaan hankkeeseen. Lämmin kiitos kuuluu myös alan toimijoille, jotka ovat merkittävästi rahoittaneet laatutietojärjestelmähankkeita!

Kokonaisvaltainen ruokaketjun laatutyö on ollut keskeinen painopiste. Alkuvaiheessa valtaosa hankkeista perustui alkutuotannon tarpeeseen, mutta nyt kauppa ja teollisuus

ovat aktiivisesti mukana kehittämistyössä. Vuosien aikana on huomattu, että yrity maailmassa käytettävät tietojärjestelmät ovat usein kehittyneempiä kuin viranomaisten, mikä aiheuttaa haasteita viranomaisten ja yritysten välisessä yhteistyössä. Ongelmat on kuitenkin tehty voitettaviksi ja esteet ylitettäviksi.

Laatutietojärjestelmä pohjautuu hajautettuun informaatioverkkoon. Verkostoa ylläpitävät elintarviketalouden toimijat, jokainen omien tarpeidensa pohjalta. Yhtenäisen tietojärjestelmän laatiminen vaatii yhteistyötä. Se edellyttää hyviä suhteita toimijoiden välillä. Ne ovat välttämätön perusta yhtenäisten tietojärjestelmien kehittämiseksi ja tietojen yhteiskäytölle. Yhteiset tapaamiset – kuten vaikka tämä seminaari – ovat oiva mahdollisuus ylläpitää näitä suhteita. Käyttäkää tänään tilaisuutta hyväksi!

Haluan vielä toivottaa teille oikein antoisaa seminaaripäivää. Toivottavasti tänään käytävät keskustelut ovat hyviä, herättävä uusia ajatuksia herättäviä ja luovat pohjaa myös jatkotyölle.